

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ
Обществен съвет

ПРОТОКОЛ

№ 172

На 9.05.2024 г. се проведе заседание на **Общественния съвет към ЦИК**.

ПРИСЪСТВАХА:

Ива Лазарова – председател на **Общественния съвет**, **Институт за развитие на публичната среда**;

Стефан Манов – зам.-председател на **Общественния съвет**, **Българско сдружение за честни избори и граждански права – Пловдив**;

Дончо Пачиков – **Българско сдружение за честни избори и граждански права – Национална асоциация**;

Надежда Гологанова – **Гражданска инициатива за свободни и демократични избори**;

Румен Василев – **Сдружение „Нова алтернатива“**

Стоил Цицелков – **Европейска асоциация за защита на човешките права – България**;

Тодор Гунчев – **Федерация на независимите студентски дружества**;

Цветелина Пенева – **Сдружение „Демокрация и законност“**

Цветозар Томов – представител от **Централната изборителна комисия**.

Заседанието бе открито в 16 часа и 15 минути и председателствано от госпожа Ива Лазарова – председател на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

* * *

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Уважаеми колеги, откривам редовното заседание на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

Предлагам да преминаем към гласуване на дневния ред, който ви е изпратен по пощите.

Дневен ред:

1. Обсъждане на предложения за промени в Правилата за дейността на Обществения съвет към ЦИК.
2. Дискусия за намеренията за наблюдение на предстоящите избори от организациите членки на Обществения съвет.
3. Разни.

Който е съгласен, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Предлагам ви да започнем с **точка първа** - Обсъждане на предложения за промени в Правилата за дейността на Обществения съвет към ЦИК.

По тази точка преди време сме говорили за такива предложения за промени, които сме обединили от разговорите назад във времето в документ, който бе изпратен до пощите на всички. Предложението ми сега е, ако има допълнителни и по-различни от разписаните и изпратени идеи за промени, да ги обсъдим. Да обсъдим и тези, които са в документа. Да имаме базово съгласие, дали да се допълни нещо, за да бъдат съответните идеи, по които си говорим разписани конкретно и да можем да ги

гласуваме на следващото заседание. Въпросът е сега да се обединим около основните моменти, които искаме да променим в тези правила.

Дончо Пачиков, заповядай.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз предлагам, които желаят да отворят последното, което сме изпратили. Госпожа Гологанова е предложила точка по точка. Общото съгласие е постигнато.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Да започнем така. Първото предложение, по което сме си говорили е по отношение на това, дали член на Обществения съвет има право да упълномощи друг да гласува от негово име. Знаете през м. декември имахме проблеми именно с упълномощаването, когато стана въпрос за гласуването на новото ръководство, това беше предпоставка да прегласуваме ръководството. Така че нека да обсъдим този въпрос, като тук Надя Гологанова е посочила подвъпроси, по отношение на ограничение в броя на упълномощаването за един човек. Дончо Пачиков има конкретно предложение, изобщо да нямаме право да се преупълномощаваме и прочее.

Стоил Цицелков заповядай.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Един коментар искам да направя. Според мен нямахме проблем м. декември с упълномощаването, имахме проблем с администрацията, която си намери формален повод да не приеме наше решение. Това е наша практика, която общо взето съществува от много години. Така сме взимали повечето си решения, така сме писали повечето си становища.

Аз не виждам никаква причина граждански организации, които са се събрали в своето свободно време, да бъдат ограничавани като форма от самите нас. Мисля, че ние като организация трябва да го направим възможно удобно за нас, според възгледите на ЦИК, която знаете, че е платена администрация. Те получават пари и имат ресурси, имат осигурена сграда, докато ние трябва в работно време да си вземем почивен ден, за да

бъдем тук и да участваме в тези заседания и да отделяме от нашата експертиза. Така че според мен каквото и да решим, то трябва да е такова, каквото за нас е добре.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Само един коментар. Аз доколкото разбрах, за ЦИК основният проблем е било, че това не ни е разписано в Правилата. Ако решим да го имаме и да го разпишем в Правилата, може да няма проблем.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Тодор Гунчев и след това Дончо Пачиков.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз искам да потвърдя това, което Надя Гологанова каза, че това, което четох вчера след като видях, че и Дончо Пачиков е писал, се опитах да видя мотивите на ЦИК, абсолютно е прав, че това беше формално намиране на някакъв повод. Те са го написали в прав текст, че не било разписано в правилата, което е чисто юридически прием, това щом не сте го разписали, значи не е законно. Щом не е законно, значи не е добре и ние си имаме основание да направим каквото си преценим ние. Надя Гологанова е абсолютно права в случая, че това беше разписано.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз специално съм поставил този въпрос. Всички мнения се чуха. Двете страни се чуха. Едните са за, другите са против. Аз съм изпратил законовите основания за преупълномощаване въобще. То може да става в рамките на една организация, условно казано господин Гунчев в неговата организация да упълномощи някой друг човек, който е в неговата организация. Тук сме различни организации и тази ситуация за една организация няма как да настъпи, дотолкова доколкото Общественият съвет не е регистриран като отделна юридическа единица.

Второ, представете си, че някой от тук присъстващите ме упълномощи да представлявам там, където нямам никаква компетенция. Който упълномощи, няма как другата страна да е компетентна, за да може

да гласува така както би гласувала организацията. Това което сме правили в миналото, когато се говори за гласуване по електронна поща, това сме го правили по времето на председателството на уважаваната от мен госпожа Дечева. Определен документ го обсъждаме, няма повече промени и по електронна поща гласуваме за него. Ние гласуваме повторно вече готов документ, което е в Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Така че самото упълномощаване като явление в случая, аз не виждам какво носи. То носи повече гласове като брой. Аз не виждам тези упълномощавания, които бяха в миналото и които бяха традиция, но не виждам какво допринесоха в работата на Обществения съвет за подобряване на работата. Ако обмислим нещата по-задълбочено без емоции, да говорим принципно по въпроса. Упълномощаването за мен е абсурдна ситуация. Ако беше станало еднократно, но в един момент стана традиция и е по-добре да прекратим тази практика, която аз намирам за вредна. Не е записано, да се споразумеем да не го правим повече. И това е достатъчно. Ако вземем някакво друго решение, аз ще го оспоря по съществуващия законов начин.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Аз искам само да добавя, че тук става въпрос за две различни хипотези. Това което и Дончо Пачиков каза - упълномощаваме друга организация да гласува от наше име. Това е различна хипотеза от това, да упълномощаваме друг член на нашата неправителствена организация да ни представлява за съответно заседание. Това са две различни неща. Като може при разширяване на правилата в това отношение, да са включени и двете. Такъв беше и коментара от страна на Централната избирателна комисия, че като го няма в Правилата не може, не следва тази практика да съществува и по „устав“ не сме се справили добре. И от тази гледна точка трябва да се включат в правилата и двете хипотези, ако бъдат приети от нас.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Само за коментар, това и аз исках да кажа. Няма смисъл повече да го обсъждаме. Мисля, че повечето от нас разбират нуждата от упълномощаване. Смисълът да се упълномощава е да имаме по-добра представителност. Когато някой от нас не може да присъства е много добре, че той може да упълномощи колега, на когото има доверие и който е от друга организация. Това е красотата на гражданското общество, това че ние имаме общи цели и нямаме проблем да се преупълномощаваме между организациите. Това първо.

Второ, защо трябва да се упълномощава една организация. Аз ще задам обратния въпрос, защо трябва да ограничаваме тези, които имат повече от един експерт, готов да вземе участие, със само един, след като с член на организацията работим заедно в един офис, какъв е смисъла да ограничим достъпа на експертиза до участие.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Стефан Манов, заповядай.

СТЕФАН МАНОВ: Няколко съображения имам. Най-напред по общия въпрос, това ли са само темите, които искаме да променим в правилата или има и други? Аз припомням едно отдавнашно предложение, което бяхме принципно приели, но не го формализирахме, а именно да приведем в съответствие нашите правила с изискванията на Изборния кодекс, относно вида неправителствени организации, които могат да бъдат наблюдатели и респективно членове на Обществения съвет. Това е точката, която още в началото казва: Членове са български неправителствени организации, които са имали наблюдатели на избори и т.н. Знаем, че фондациите не могат да бъдат, а то е още от 2016 г., така че това изречение трябва да го попълним за да отговаря на Изборния кодекс. Това като общо по промените, които можем да предложим.

След това относно въпроса с упълномощаването, практиката през годините е била относително гъвкава, без да е поставяла въпрос в Централната избирателна комисия, като последните действия или

възражения на Централната изборителна комисия бяха очевидно продиктувани от позициите на Общественият съвет, който беше конкретен, остър, ясен, критичен относно работата на Централната изборителна комисия, която допусна серия от грешки гроби и за които не пое съответната отговорност. А отговорност се поема чрез подаване на оставка, защото те не носят административна пред друг. Визирам например отмяната на машинното гласуване.

В резултат на тази конфронтация, която намирам за здравословна и обоснована, те просто решиха да ни създават проблеми. Включително и за дългата практика, която имахме и на дистанционни заседания. Преминаваме към другата тема, която бих искал да включим в тези промени и да напишем изрично, че заседанията могат да бъдат провеждани и дистанционно изцяло и не в сградата на Централната изборителна комисия, защото както посочи и Стоил Цицелков, а и други, нашата работа е свързана с доброволен труд, често извън работно време, докато входа в сградата на Централната изборителна комисия ни задължава да се съобразяваме с някакво работно време, а практиката последните месеци показва, че дори и да се съобразяваме зали няма, отказват ни се в последния момент, разиграват ни и т.н.

Второто предложение, което на мен ми се струва важно за работата на Обществения съвет е да вкараме ясен текст, който не обвързва заседанията на Обществения съвет с физическо присъствие в помещенията на Централната изборителна комисия. Естествено това е валидна форма, но трябва да има и други валидни форми. Напомням, че сме имали заседания в офиса и на ИРПС, имали сме и дистанционни заседания изцяло. Това че Централната изборителна комисия работи с правилата от XIX век с мокър печат и химикал пишещ със син цвят и подписва всяко изходящо писмо, си е неин проблем. Ние сме в света на дигиталните технологии, имаме възможност за електронно управление, за електронен подпис и печат и т.н.

Ние не можем да се съобразяваме с някакви бюрократични закостенели позиции в начина на функциониране, които се отразяват на ефикасността на самата комисия. Това е за двете общи теми, които искам да включим в нашия пакет от промени.

Относно упълномощаването. Имам следното съображение. Аз принципно разбирам напълно необходимостта от гъвкавост на НПО, които не получават пари за участието в Обществения съвет. Когато една дадена НПО изобщо не участва в работата на Обществения съвет със седмици, месеци и години, а само преупълномощава друга, това е злоупотреба с добрите порядки. Идеята е да сме наистина ефикасни, споделяме експертиза, а не проформа да отбива дейност или още по-зле, да се злоупотребява с формално членство за постигане на някакви други цели. В този смисъл аз се колебая относно упълномощаването и имам две предложения.

Първото, преди да изпратим готов текст на Централната изборителна комисия, да изпратим писмо със запитване, в което да изложим нашите мотиви, които са валидни и да кажем, възнамеряваме да промени правилата, въвеждайки възможност за упълномощаване, възразява ли Централната изборителна комисия на този принцип. Защото ако тя възразява изначално на този принцип, тогава ние ще загубим много време да изпипаме текст, правила, а аз имам конкретни предложения и в крайна сметка ще се сблъскаме отново в стена, тъй като нашите правила трябва да бъдат одобрени от ЦИК, това го пише и в закона, така че няма как да избегнем тази стъпка.

Затова моето предложение е да подготвим един текст. Аз чух добре аргумента на Стоил Цицелков и съм доста склонен да го възприема и за мой, да се напишат три изречения като мотивировка и да изпратим едно такова писмо. Това е като една процедура как да постъпим, за да не се сблъскаме с едно неразбиране и от друга страна да загубим много време и

енергия и да изпипваме някакви текстове, които след това примерно няма да бъдат приети или отхвърлени. На този етап ще завърша, но след това можем да говорим в детайли.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Дончо Пачиков, заповядай.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Въпросът е да решим веднага, кой се заема със създаването на този текст и след това го изпращаме. Защото говорим по първа точка, говорим по някои точки надолу и най-накрая да вземем решение. Така че поставям въпроса по следния начин. Кой да създаде такъв текст, да приемем по някакъв бърз начин и да бъде изпратен в Централната избирателна комисия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Стоил Цицелков и след това Тодор Гунчев.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Ако мога да коментирам по изказването на Стефан Манов. Да, струва ми се разумно, става дума за преупълномощаване от организации на организации, които наистина участват дълго време или участват формално в Съвета или Фондация, която изобщо не участва в нашата работа. Да, наистина мисля, че трябва и това да го изчистим и съм съгласен да го включим като точка за обсъждане, за да видим как може да го избегнем това.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз също до известна степен подкрепям това, което казва Стефан Манов. Ще си позволя малко да върна назад. Ако си спомняте още 2017 г. и след това 2020 г., ние сме тръгнали няколко пъти към промени на правилата. Стефан Манов тук е абсолютно прав, че не са само тези точките, в които ние трябва да си променим правилата. Абсолютно подкрепям мнението, че ако ще правим правила, да ги направим и да си знаем, а не да позволяваме чисто бюрократично, както каза Стефан Манов, да бъдем в груб текст казано, цакани заради това, дали нещо го има в правилата или не.

Считам че е редно да се погледнат и да се предложат. Мисля че доста сме го коментирали, всякакви точки по тях. Конкретно по преупълномощаването. Смятам че би позволило гъвкавост, но със сигурност трябва да има и някакви правила. Самият аз се колебаех по някои от правилата, които Надя Гологанова би записала. Тук не съм съгласен с Дончо Пачиков, че по сложното било по-лошо. Напротив много точно и ясно трябва да си разписваме, кой кога и за какво може да упълномощава. Ако си спомняте няколко пъти е ставало казус, когато е имало упълномощаване и когато са дискутирани документи и становища, включително и на самото дискутиране и в един момента до такава степен се променя текста, че той не отговаря по никакъв начин на първоначалната идея. Да, смятам че трябва да се променят правилата. Аз лично мога да участвам стига това да не е, както каза Дончо Пачиков, от днес за утре. Всички имаме достатъчно ангажименти. Ще участвам колкото мога. Тук не виждам от нашите адвокати, които участват в Обществения съвет. Може би ще е редно да помолим някои от тях и да се включи. Даниел или някой друг, защото най-малкото те са хората, които много по-добре от нас знаят.

Последна реплика към Дончо Пачиков, на изказването ти преди малко смеси няколко теми. Едната е продължение на разговора ни, който започна преди да стартира заседанието, беше по отношение на законовата форма. Ако има някъде законово разписано, къде може да се упълномощава, къде и как, понеже аз проверих в имейлите, но не намирам никъде от тебе изпратена обосновка или някъде забрана в закон или нещо друго, независимо дали е в Административно процесуалния кодекс, дали нещо друго, дори в Закона за задълженията и договорите няма ограничение по отношение на упълномощаването. Аз ще се радвам, ако има нещо някъде, някаква законова норма, която показва къде, какво и как може да се упълномощава, така много по-лесно ще е за нас, но не намирам. И смятам, че ние трябва да си ги разпишем нещата. Нито искам да влизам в

спорове, казвам че като човек, който се занимава със стандарти и правила считам, че е много по-лесно, когато всичко е много точно и ясно разписано и се знае по какви правила работи дадена организация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Дончо Пачиков, заповядай.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Законовите ми основания са някъде в папките ми, няма да мога да ги намеря веднага. Ще ги изпратя като ги намеря. Имаме една организация, която е съставена само от юристи. Ние трябва да се справим с правилата. В Централната изборителна комисия всички са юристи с изключение на Емил Войнов, който е инженер. Ако го кажем на техния език го разбират, ако го кажем на наш език, който е разбираем за нестопански организации или за журналисти, трудно ще ни разберат. Обещавам да изпратя това, което имам по отношение на упълномощаването.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Благодаря. Аз лично съм против външна организация, която независимо дали ще я приемем или не, да се изпращат правила за работа на нашата организация. Това което аз съм чул от доста добри адвокати, че в крайна сметка адвокатите и юристите описват това, което изразява духа със законови средства. Това е израз, който съм го чул достатъчно пъти и считам, че имаме достатъчно достъп до юридически капацитети. Имам достатъчно адвокати, петима не един, които работят това нещо и могат да го направят. Идеята ми беше хората, които са вътре, които знаят духа и смисъла на организацията и нещата, които са приемливи, както Стефан Манов каза, които са правени в годините, те да помогнат в разписването на тези правила. Благодаря на Дончо Пачиков за предложението.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Надя Гологанова има думата.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз се връщам на това, което каза Стефан Манов, да пишем до Централната изборителна комисия. Не мога да си го представя това писмо, което ще го пишем евентуално най-общо за

упълномощаване. Ако ги питаме искаме да си включим в Правилата за упълномощаване, без никакви конкретизации, те ще ни отговорят най-общо да или не, докато ако има конкретни примери, тогава може с едно да се съгласят, а с друго да не се съгласят. Необходима е според мен някаква диференциация, а не като обща позиция да ни кажат да или не и после да се окаже, че конкретните неща, които си мислим да не са актуални. Да не си представят това, което ние си представяме.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Може съвсем конкретно да решим член, предложение и така си представяме.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Много правилна забележка от Надя Гологанова.

Стефан Манов имаш ли някаква идея като текст на писмо?

СТЕФАН МАНОВ: Нямам в момента. Моята идея е може да бъде напълно обща, но да има някакви очертания, които са в духа, че в рамките на работата на Общественият съвет беше утвърдена като практика, възможността за частично упълномощаване от една организация на друга за дадено заседание или даден вот, нека така да го напише. Общественият съвет има намерение да предложи на Централната изборителна комисия промяна на правилата в тази посока. Смята ли Централната изборителна комисия, че подобно ограничено упълномощаване при краткотрайна невъзможност на една организация да участва пълноценно, ще срещне подкрепата на Централната изборителна комисия. Не е безкрайно общо, но все пак очертаваме един периметър, че не става дума за бланкетно упълномощаване завинаги, че е от заседание за заседание за ограничено като характер действие. Те може да отговорят, не можем да се произнесем, дайте конкретен текст. И тогава ще видим и ще помислим. А може да отговорят, категорично сме против.

Можем да напишем едно писмо, което да бъде хем достатъчно обтекаемо, за да си дадем възможност да си напаснем след това конкретика, хем да бъде достатъчно ясно за принципните намерения.

Мисля че има как да се напише среден вариант. Може да го дооформим, за да е по-чисто, но така го възпроизведох на прима виста.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Готов съм да помогна с аргументация, за да го прецизираме и редактираме.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз искам да попитам, останах с впечатление, че Стефан Манов говори в момента само за едното упълномощаване, което е от организация към друга организация, а не дискутираме по упълномощаването, което е в рамките на една организация. От моята организация, аз ако не мога да присъствам, изпращаме друг човек, който да участва и дали ще има равни права, защото Дончо Пачиков е предложил да е със съвещателен глас, според мен трябва да си е абсолютно редовен, равнопоставен като останалите участници.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Това е друга точка. Нека сега по първа точка да приключим, да не смесваме всички точки.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Това е пак упълномощаване. Стефан Манов говори само за едното упълномощаване, а за другото няма да питаме.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Ще говорим за това, като стигнем до тази точка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Това е втора точка от предложенията. Те са по отношение на упълномощаването. Както се разбрахме, от една страна упълномощаване на човек от друга организация и от друга страна е хипотезата за упълномощаване на човек от организацията, която представляваме ние самите.

Тодор Гунчев има думата и след това Надя Гологанова.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Това поставя един въпрос, който сме го дискутирали от доста време. Реално кой е членът в Обществения съвет? Дали това е личността, която е изпратена от конкретната организация

отговаряща на изискванията на закона или това е самата организация? Доколкото аз си спомням, тогава дори имаше някакво юридическо становище, че член е организацията, която отговаря на изискванията на закона. И в такъв смисъл, аз не виждам какъв е проблема за самото упълномощаване от конкретната организация за конкретен човек. Защото всичко се случва, достатъчно гъвкави трябва да сме. Да кажем за хубаво, не за лошо, но може някой да не може сега, защото е заминал за топлите страни на почивка за два месеца и няма как да се върне. От друга страна погледнато, ако за конкретна тема би трябвало да се включи конкретна експертиза от тази организация е напълно нормално за тази експертиза да бъде включен човек, който да си каже мнението и да го изрази с гласуване по конкретната тема. Така че не зная дали да го поставяме на питане или просто да си го разпишем вътре в правилата.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз също не знам дали да го поставяме на питане, но искам да си го разпишем вътре в правилата, защото между нас самите са възниквали недоразумения. Искам да решим, дали го допускаме, дали не го допускаме, ще има ли някакви ограничения и т.н. и да е разписано.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Очевидно има проблем с упълномощаването на организацията на двама души и е по-добре да запишем, нещо от порядъка, да в Изборния кодекс е разписано организации да са членове на този Обществен съвет от тази гледна точка, организацията може да упълномощи различни свои представители да участват и да гласуват в заседанията на Съвета. Разбира се организацията има право на един глас. За да нямаме проблеми по отношение на това, кой е легитимния представител на съответната организация и гласувал ли е той или не в конкретно заседание.

Не е лошо да помислим и в тази насока. Да, ние си го тълкуваме в Изборния кодекс пише организацията е наблюдател, тоест тя има право да

изпраща когото иска, но очевидно Централната изборителна комисия го тълкува по различен от нас начин.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Само да допълня, дали в момента сме в режим на одобрение на член на организация, защото така ни е в правилата, така е записано. Така че ние трябва да се освободим от този камък.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Още едно допълнение по отношение на това, което Стефан Манов каза за фондациите. Моето предложение излиза малко от упълномощаването. Предложението ми е в точката, в която се казва, кои са членовете на Обществения съвет, това е точка 3.1 от нашите правила. Там е записано: „Членове на Общественият съвет към Централната изборителна комисия могат да бъдат представители на българските неправителствени организации, които са участвали с наблюдатели в избори.“ Тук трябва да добавим „и отговарят на изискванията на Изборния кодекс по отношение на организациите наблюдатели.“ Така де факто ще са спазени изискванията на Кодекса и в случая в Обществения съвет ще са включени само организации, които са сдружения и имат в уставите си разписани мисии и цели, които отговарят на изискванията на организацията да наблюдава изборите.

По отношение на конкретната фондация, всички знаем, че става въпрос за Фондация „Младежко толерантност“. Моето предложение и то е съгласно текстовете на сегашните ни правила, Фондацията не е активна от много време. Въпреки че изпратиха нов представител преди доста време, дамата не се е включвала в нито едно заседание на Съвета. Никога не се е включвала в комуникацията помежду ни, нито във вайбър групата или в имейл комуникацията между нас, която е оперативна. И от тази гледна точка, според нашите Правила, защото в този случай става дума за много повече от една година, можем да вървим към това, да предложим на Централната изборителна комисия съответната организация да бъде изключена от състава на Обществения съвет. Това исках да допълня по

отношение на това, кой може да се включи в състава, във връзка с предложението на Стефан Манов в тази насока.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: В чата изпратих един линк, който е за упълномощаване за неговата легитимност. По отношение на новото председателско тяло, тогава нямаше получено писмо от организацията, че госпожа Дечева представлява организацията. Мисля, че това беше проблема. Резултатът е четири месеца и половина.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Този линк ще изчезне като затворим срещата, така че ви го изпращам на всички на имейлите, за да го имаме запазен. До този момент имаме базово съгласие, че трябва да вървим към двете хипотези, за които говорихме досега. Едната е за упълномощаване на друга организация и втората за упълномощаване на различни хора от организацията, която представляваме.

Също така имаме базово съгласие по отношение на това, кои организации могат да бъдат участници в Обществения съвет. С радост отбелязвам, че имаме съгласие по отношение на това, да запишем текст, че заседанията на Общественият съвет могат да се провеждат онлайн, дистанционно. Това са текстове, които в последващ документ, който ще ви изпратя, ще включа на съответните места в нашите правила, за да можем да се ориентираме, къде могат да бъдат те добавени и да ги обсъдим отново и гласуваме.

Надявам се Стефан Манов с помощта на Стоил Цицелков, който заяви такова желание, че ще се състави един документ по отношение на нашето проектопредложение към Централната избирателна комисия, за да изпрати Комисията своето мнение, какъв текст би бил приемлив по отношение на практиката на Общественият съвет за упълномощаване от тук насетне. Така ще можем да го изработим в съответствие с всички мнения и да го включим в предложенията за промени в правилата.

Надежда Гологанова има думата.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Връщам се пак към въпросното писмо. Искам да уточним дали ще е за упълномощаване, дали ще е конкретно за единия вид упълномощаване между организации или ще е за двата вида упълномощаване между организации и между хора в една организация. Тодор Гунчев се изказа за това, че в рамките на една организация няма нужда да питаме, а направо ние да го решим и да го предложим като текст, аз съм склонна да се съглася с това. Така че бих искала да изясним какво пишем.

СТЕФАН МАНОВ: Моето предложение е за единствено голямото упълномощаване от една организация към друга, а в рамките на една и съща организации да не ги питаме и да си направим предложение по конкретния текст директно, именно по съображение, че е по-добре да не смесваме двете неща.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Да вървим напред със следващата точка от документа. Става въпрос да има ли право на присъствие на заседание на Обществения съвет втори представител на съответната организация, например като експерт без право на глас и ще има ли ограничения, ако отговорът е да.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Директно да го приемем, един член мисля че е адекватно да участва на заседание и да слуша, особено когато става дума за онлайн заседание и за хора, които някъде пътуват. Обикновено в нашата организация поне двама сме активни и следим темата, така че това директен достъп, като ясно разпишем, че един глас има организацията. Не мисля, че има какъвто и да е резон да ограничаваме участието на наши експерти, с които работим и да поставяме една допълнителна бариера на информацията. втори човек може да участва.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Моят коментар тук е, че има резон в такова предложение, ако приемем практиката и да я отвоюваме, че

Общественият съвет има право да кани гости и да, именно в нашите организации са хората, които работят по теми свързани с изборния процес.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз също абсолютно подкрепям. Считам, че не само е резонно, но е и необходимо. Защото колкото и да имам уважение към експертната на всички хора, не считам, че разбираме от всичко и когато има нужда за експертиза по конкретна тема, най-логичното нещо е да се покани експерт.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Едно предложение на нашата организация от много години, ние като Съвет да можем да каним експерти, това което вече се е случвало. Ние го правим някой път и неформално, споделяме информация, но е хубаво да може да го направим официално, за да можем да базираме и нашите анализи, както Тодор Гунчев казва много коректно, в много теми нашите анализи и на тази експертиза на хора, които са готови да я споделят с нас и с обществото. Мисля, че трябва да го запишем, за да няма въпрос тези хора какво правят там и ако има присъствено заседание, да може да им се издаде пропуск.

СТЕФАН МАНОВ: Аз имам друго мнение и ще ви кажа защо. Нашите заседания са доста дълги. Трудно се вместиаме пет, шест човека да се наговорим. Ако идеята е да увеличим двама, няма да има време да си говорим. Ако приемем, че всяка организация може да участва с двама души, нещо трябва да направим с дължината на заседанията, регламента за изказване. Примерно не може от една организация да се изказват и двамата по една и съща тема. Имаме проблем с дължината на изказванията. Ако увеличим присъстващите хора, така че да стане една говорилня, няма да сме достатъчно ефективни. Това ми е съображението.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Можем да си разпишем нарочни оперативни вътрешни правила за провеждането на заседанията и изказванията и времето, в което те трябва да се вместиат и да ги спазваме.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: В тази връзка искам да кажа, че бих могла да се съглася и двамата души от организацията да се изкажат по темата, но да са кратки. Ако по регламент организацията има пет минути, да си разделят по две минути и половина и да се изказват, ако искат и двамата.

Връщам се към трета точка за експертите. Понеже се опитах да преразкажа каквото бях разбрала от предложенията на организацията на Стоил Цицелков и Румяна Дечева. Няма предвид тази моя представа, да се изписват експерти към Обществения съвет някъде на страницата на ЦИК, няма такова нещо, а да имаме възможност от време на време да каним експерти и в този смисъл, ние това право си го имаме. Така че няма смисъл тази трета точка за външни експерти, които можем да поканим ние по между си и по някакъв начин се разбираме и няма нужда това да влиза в правилата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Благодаря на Надя Гологанова за уточнението.

Продължаваме с пета точка. Тя е свързана с мандата на ръководството, дали той да бъде една година или както и преди сме обсъждали, може да бъде намален на шест месеца, което ще даде възможност на повече организации да участват в ръководството на Съвета. От тази гледна точка, за съм за мандата на ръководството да бъде шест месеца.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: И аз подкрепям шест месеца. Така си беше и преди. И мисля, че е резонно, още повече много лесно може да си преизбираме ръководството, когато нямаме избори през три месеца и се случи, че едно ръководство няма толкова много работа. Мисля, че лесно можем да си го преизберем.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: За мен шест месеца е много кратък срок. Една година е по приемлив срок. Да оставим една година и да приключим с тази

пета точка. Има и много сериозни въпроси, които са в точка разни, а са по-важни отколкото това, което правим в момента и което ще влезе в действие може би към края на тази календарна година, ако бъде одобрено.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Два са вариантите по които когато стигнем до тази точка за мандата, ще гласуваме за периода, за който ще се избира ръководството.

Продължаваме със следващата точка. Тя е свързана с изчакването в началото на заседанието, в случаите в които няма кворум. Предложението на Дончо Пачиков е да няма такова изчакване. Мисля че има правно основание да има изчакване, когато поне половината от членовете не са налични. По закон трябва да има някакво изчакване. Разбира се за това има коментар, да приемем изчакване от пет минути, за да сме спазили закононото изискване, но все пак и да сме намалили времето, в което наши колеги могат да се присъединят. Още повече, че когато приемем, че има онлайн възможност за заседания, е много по-лесно да се включим на време.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Приемам напълно така изложените аргументи.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Някой друг иска ли да се включи в тази точка?

Следващата точка е седма. Към нас се присъедини и господин Цветозар Томов.

Продължаваме със седма точка, по отношение на това има ли право член на Обществения съвет да гласува по тема предварително по имейл. Например, ако не може да присъства на заседанието, но подкрепя конкретно становище. Моето мнение е, че обсъждахме темите за упълномощаване и от тази гледна точка, по скоро при подобна възможност за гласуване по имейл, ще възникнат много повече въпроси и неясноти, отколкото ако такова гласуване не е възможно. Ние имаме вътрешни

процедури, при които се обединяваме бързо по имейл по определени теми. Така че мисля, че такъв текст е по скоро ненужен. Искате ли да се включите с коментари или приемате? Имате ли коментари по отношение гласуване по имейл?

НАДЕЖДА ГОЛОГОНОВА: И ако имаме, в какви случаи?

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз считам, че тогава когато се визиращо нещо, което е изработено предварително, никакъв проблем няма, ако някоя организация счита, че няма да може да участва неин представител, да си кажат мнението предварително. Това отпада в случаите, тогава когато се променя текста, това е логично. Мисля, че достатъчно гъвкаво може да се разпише това, ако въобще сметем, че е необходим да се разписва.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Аз мисля, че няма нужда да се разписва, защото ние си имаме съгласувателни процедури по имейл и си ги спазваме по между си. Става въпрос за конкретно гласуване, в което ние ще имаме или няма да имаме право да упълномощаваме друг човек от нашата организация или друг човек в Обществения съвет.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Подкрепям това, което каза.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Продължаваме с точка осма. Тя е във връзка със заседанията на Обществения съвет, които да могат да се провеждат изцяло онлайн. Мисля че се съгласихме по тази точка.

Следва девета точка, която е свързана с организации, които не са участвали в заседания на Обществения съвет. В случая има предложение според което сумарно три месеца, да се смятат за служебно напуснали Обществения съвет по собствено желание.

Десета точка е отново свързана с подобни организации. Общественият съвет незабавно след приемане на правилата, оповестява организациите по електронна поща, които изпълняват условията на точка девета за служебното им напускане на Обществения съвет и ги уведомява с нарочно писмо от Централната изборителна комисия. Организация

отсъствала в три поредни заседания на Обществения съвет, запазва членството си в Обществения съвет със съвещателен глас за следващите три последователни заседания.

Тук има един проблем и той е свързан с това, че в настоящите правила е разписано: „Организация, която системно не участва в работата на Обществения съвет.“ И под системно пише, повече от една година. Такъв е случая на „Младежка толерантност“. Преди малко го обсъдихме. Тя може да бъде предложена за изключване от състава на Съвета. А за изключване от състава му, да бъде предложена до Централната избирателна комисия.

Въпросът е това системно неучастие, тук дали искате да сменим текста една година, както е разписан в момента с някакъв по-кратък срок. В случая това е предложение на Дончо Пачиков и той е казал три месеца.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Практически са се самоизключили. Понятието системно е неопределено. Системно може да бъде десет години, пет години, една година, както е в случая. Аз смятам да го предложа да бъде намалено. В тази динамична политическа обстановка не само в страната, за една година могат да бъдат променени глобални обстановки. Да помислим по това нещо. Тук става въпрос за последователно неучастие. Имаше една организация, която се яви веднъж и по този начин прекъснаха едногодишния срок. Последователно, тази думичка мисля, че я има.

НАДЕЖДА ГОЛОГОНОВА: Тук има два момента. Едното е в срока, а второто е в механизма и начина по който се организира това отпадане или изключване от Съвета. В старите ни правила беше, че Общественият съвет обсъжда тази организация, която предстои за изключване и предлага до ЦИК и ЦИК го гласува. Докато това, което предлага Дончо Пачиков, излиза че те един вид отпадат по собствено желание служебно, без да минава през някакви формални процедури и през Общественият съвет и през ЦИК. Така че проблемите са два, не е само в

срока. За срока като решихме една година, ми изглеждаше доста разумно. Ако няма често избори и се случи така, че една, две години изобщо да няма избори, може да се съберат четири, пет месеца в които да нямаме заседания и всички да се самоизключим и да не остане нито една организация в Обществения съвет.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз два момента виждам тук. Първият е, че думата сумарно подлежи на конкретизация. Какво значи сумарно? Сумарно за годината, сумарно за шестмесечие, сумарно за цялото участие, сумарно три месеца. Не искам да коментирам за служебното, защото си има в правото много просто правило, както приемаш, така и изключваш. И да искаме ние това не можем да го променим. Надя Гологанова го каза много точно.

Трето, 11-та точка отсъства в три поредни заседания на ОС. Да видим хипотезата, в която правихме доста често заседания и за две седмици сме имали три заседания. Аз оценявам гъвкавостта на НПО-тата, но от друга страна трябва да има някаква ангажираност. Така съм съгласен тези предложения по някакъв начин да бъдат разписани в правилата. Категорично съм против в този вид, трите както са написани 9-та, 10-та и 11-та точки да бъдат приети, защото това само би създавало допълнителни казуси, така както са разписани в момента като предложения. Аз също мислех, че една година е доста разумно и още мисля така. Със сигурност тези организации трябва да бъдат контактни или най-малкото да се види каква е причината за неучастие.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Напълно подкрепям, че тези три точки както ни бяха представени, за мен са много крайни. Не може по този начин да обстрелваме членове, няма правна формулировка по собствено желание. Може да има форсмажорни обстоятелства. Ние като Съвет сме длъжни да подхождаме случай по случай. Съгласен съм да имаме някаква формално

зададено, може да има и критерий, който да включва и време и брой заседания, в случай че две, три години няма избори.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Още някой по настоящата точка? Може да бъдат включени и няколко текста, по отношение на периода на неактивност и по отношение на периодично, систематично участие, за да може да формулираме, какво конкретно за нас самите приемаме за участие. Ако нямате други предложения, които все още не са дискутирани, предлагам да преминем към следващата втора точка. Всичко, което обсъдихме досега ще бъде разписано и ще ви го изпратя допълнително, за да можем да се ориентираме и в допълнение с писмото, което Стефан Манов и Стоил Цицелков ще разпишат, като въпроси, които имаме към Централната избирателна комисия. Така ще можем да вървим към гласуване на конкретни предложения в някое от следващите наши заседания.

Да продължим с **втора точка** от дневния ред.

Дискусия за намеренията за наблюдение на предстоящите избори от организациите членки на Обществения съвет.

В тази връзка, ако искате да помислим за някаква обща инициатива, за обмяна на предложения във връзка с предстоящото наблюдение, моля заповядайте.

Дончо Пачиков, заповядай.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз се радвам, че господин Томов е при нас. Предлагам да му дадем думата да представи това, което се случва по повод машините в Министерство на електронното управление преди предстоящите избори. Там за нас нещата са твърде не добре поставени, но той ще каже защо. Това което се вижда в медиите е твърде ограничено, не се разбира за какво става въпрос. Господин Томов, ако има желание да ни представи с няколко думи какво се случва, каква е ползата от това нещо, какво предстои. Какво се случи в Министерство на електронното

управление по повод определяне на машините за предварително тестване, за изпълнение на необходимите условия.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Ще се опитам да отговоря на въпроса, но едва ли ще ви удовлетвори отговора ми. Аз бяха на жребия заедно с колегата Емил Войнов. Видяхме как се проведе жребия и нищо друго не съм видял. Не знам нещо да се е случило. Бяха изтеглени поредните номера за десет машини от три екипа, които трябва да работят по процедурата за удостоверяване. Жребият се теглеше от случайно избрани журналисти.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Ивелин Кънчов присъства на тегленето на жребия.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Ние присъствахме като зрители там, но не сме взели участие в самата процедура и това докладвахме в комисията, че жребия се проведе и бяха случайно избрани машините. Взехме решение, ЦИК да разреши тези машини да се изнесат от склада на карго-партнер.

Очаквайте тази вечер да получите едно писмо от ЦИК с покана, да вземете участие в разяснителната кампания и по своя воля където желаете може да разпространявате разяснителните клиповете на ЦИК. Изпратихме това писмо до всички релевантни институции, включително и до Обществения съвет.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Стефан Манов има думата.

СТЕФАН МАНОВ: Да продължа въпроса, който зададе Дончо Пачиков отвъд тегленето на жребия. Въпросът ми е към господин Томов, дали може да ни информира, докъде върви в момента подготовката на машинното гласуване, а именно след възлагането на обществената поръчка комисията така наречените екрани, ако вече не е направено. Тоест каква ще е последователността на операциите на машината, с една карта или с две карти, ще може ли да се връща избирателя да избира и т.н. и какъв е горе долу тайминга, кога ЦИК ще предаде всички елементи на Министерство на електронното управление за започване на процедурата по

установяване на несъответствието. И кога ще се зарежда софтуера в 9000 машини. Ако може да прелетите над ситуацията, защото в протоколите като се изключва системно микрофона и се докладват кухи входящи номера и се чете безкрайно, кой е гласувал за и кой против без съществено значение, друго не чуваме. Това е вид дружеска критика за все по-голямата непрозрачност в работата на комисията. По същество въпросът беше докъде сте с машинното гласуване.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Приемам дружеската критика, а по същество ще кажа това, което знам. Проблемът е, че може да не знам всичко, защото вчера бях в отпуск, а вчера може би е имало движение по този въпрос. На 7 май Стефан Митков от „Сиела-Норма“ АД, презентира пред комисията демоверсията на машинното гласуване, което всъщност би следвало да дава и ориентация за това, как ще изглежда и оригиналната версия. Няма да има две карти. Тук ЦИК е категорична за това, че ако допуснем две карти, ще увеличим в пъти вероятно грешки от страна на комисиите при раздаване на картите и какво ли не още. Затова предпочитаме да е една карта. До голяма степен процедурата съвпада с тази, която беше приложена на предишните избори две в едно за президент и вицепрезидент и парламентарните избори от м. ноември 2021 г. Ще има встъпителен екран, на който избирателят да избере, дали гласува за един от двата избора или за двата избора. След това има възможност за поправка, но веднъж избрал, той няма възможност да се връща към вече направения избор. Това беше и основната тема за дискусия, защото доста членове на комисията имахме желание да не е точно така. Оказа се обаче, че това ще създаде по-големи трудности, защото физически невъзможно е екипа на „Сиела-Норма“ АД да направи тази промяна, които да подготвят, тъй като се касае до някаква, не съм специалист и не мога да кажа точно каква, някаква по-радикална промяна в софтуера. И в крайна сметка решихме да приемем този вариант. Това трябва да е сериозен акцент в разяснителната

кампания, да обясняваме на хората, че в началото трябва да направят този избор, дали гласуват на двата избора или само на един от тях, за да не тръгнат да избират народни представители и да се ограничат после и да не могат да си поправят грешките.

По отношение на екраните, най-вероятно ще се наложи да има три екрана, три страници на електронната бюлетина в машините, защото няма техническа възможност за събирането на повече от 15 номера на една страница, а броят на кандидатите надхвърли 30. Това е вторият съществен проблем, защото за първи път ще се гласува на три страници. Възможно е някои хора да бъдат подведени и объркани. Каквото не можем да направим директно с машините, трябва да се опитаме да компенсираме с методическите указания и с разяснителната кампания.

Подробности около шрифтове мисля, че засега не сме обсъждали. Това което се дава за удостоверяване на Министерство на електронното управление демоверсията и аз допускам, затова започнах с това, че е възможно да не зная всичко, допускам че колегите може да са изпратили още вчера до МЕУ. Говорихме за това до края на седмицата да стартира този период от 20 работни дни, в който удостоверителите да си вършат работата. Въпреки че, ако питате мен, те могат да я свършат значително по-бързо.

Какви проблеми с тайминга. Този тайминг е по-добър отколкото имахме на всички предходни избори насам, но пак има някакъв рисков момент, ако удостоверяването се запази 20 дни. Той е свързан най-вече с удостоверяването на машините за гласуване извън страната, защото Министерство на външните работи ни изпрати писмо, с което настоява да ги получи за да ги транспортира 15 дни преди изборния ден. Това е около 24 май да дойдат. Те добре знаят, че са поискали 15 дни и се надяват да получат 10. Ще се опитаме поне този срок да спазим, за да пристигнат навреме машините.

Добрият факт е, че машините, които са трудни за транспортиране не са толкова много, защото през океана ще пътуват доста малко устройства за гласуване. Там секциите в които са гласували 300 и повече избиратели на последните избори са малко. Мисля че местата на които ще се гласува с машини зад океана са във Вашингтон, в Чикаго, в Торонто. В Австралия няма и в цяла Азия няма. Така че с няколко машини Министерство на външните работи ще се справи, всичко друго е в Европа.

СТЕФАН МАНОВ: Много благодаря. Евентуално бихте ли ни посочили, дали въпроса с тези прословути шпули е решен, в смисъл такъв диаметъра на хартията.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Въпросът с шпулите е решен. Има половин инчова разролваща машина в Печатницата на БНБ и всички ролки ще бъдат с шпули половин инч. И така ще видим в шпулите ли е проблема или има и друг скрит зад шпулите проблем.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Дончо Пачиков, заповядай.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз бих искал да обсъдим в Обществения съвет и ако трябва и господин Томов да вземе отношение. В момента в общественото пространство съществува значително уронване на вярата в гласуването с машини. Определен брой политически партии, които са вече регистрирани, т.е. участници в изборния процес, настояват да се гласува единствено с хартия. Аз ще кажа какви неща се въртят в общественото пространство.

Първо тези машини с публикуваните номера, които бяха изтеглени от Министерство на електронното управление за машини, които трябва да бъдат използвани за удостоверяване на съответствието, такива номера на машини собственост на държавата, в списъка с материалната отчетност на Министерския съвет не съществуват, няма такива номера. Ето едно съмнение от което излизат нещата. Второ, как според вас би могла да бъде направена една неочаквана, безпристрастна проверка, в която

предварително е обявено кои точно машини ще бъдат проверявани за съответствие. Обикновено тези неща се правят по следния начин. Всички машини се настройват. Журналистите които бяха отиват в съответния склад, посочват случайно машини и тези машини веднага влизат в режим на проверка на удостоверяване на съответствие. Няма как да кажем, точно тези машини ги направите както трябва. Затова вървят тези призиви за гласуване с хартия.

Господин Манов ме изпревари с въпроса за шпулите. Радвам се, че е решен. Той е бил решен и преди това. Техническото задание, което идва от Централната изборителна комисия не съответства на изискванията на потребителя. Това е друг въпрос. Тази машина, която е за разролване с еди-кой си диаметър е в рамките на машина, с която може да оперира Печатницата. И в следващият момент, понеже госпожа Лазарова го постави, има случаи при такива сериозни ситуации, каквато има в момента, обикновено сме правили бърза организация за среща с представители на съдебната система, представители на Министерство на външните работи за уточняване на оперативните контакти по време на избори. Става въпрос за телефони, за начини на подаване на сценарий за нередности. Тези телефони се публикуват на входа на всяка секционна изборителна комисия, но когато някои неща бъдат уговорени предварително, примерно с Министерство на вътрешните работи. В една от изборните секции в област Плевен имаше следната ситуация. Проблемът е в отношенията между граждани от изборното помещение, хората от Министерство на вътрешните работи стоят безучастно, не се намесват, съвсем малко не стигнаха до кръв, като техния отговор, защо не се намесват е, че нямат сигнал от страна на председателя на секционната изборителна комисия.

Може би тук е момента да се опитаме да уточним какви инструкции получават и как реално да действат, тъй като хората очевидно, които създават тези инструкции, те не са били в изборни секции и няма как тези

неща да си ги представят. А полицаите са хора, които изпълняват точно указанията. Затова една такава предварителна бърза конференция, без да се бавят, става въпрос следващата седмица, десет дни да се направи и смятам, че е изключително ползотворна и може да се обсъди и да се предложи и евентуално да участваме в нейното организиране и да се проведе.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: При жребия всички машини, които предстои да бъдат снабдени със софтуера за тези избори, бяха номерирани на един файл в последователност от 0001 докъдето стигнат. Не помня колко цифрен беше номера. Това беше номер, който беше за този жребий и по него теглиха. Предполагам, че за да използват генератор на случайни числа, би трябвало някаква последователност, която да е подредена с цифри. Доколкото ми е известно, аз съм работил със статистически пакети, за да може да се използва е необходимо да има такова подреждане на номерата от 1 докъдето стигне. На жребия бяха изтеглени тези номера. На всеки такъв номер съответства инвентарен номер на машините, който е много по-дълъг и по описан. Вероятно господин Пачиков има предвид това, че когато Министерство на електронното управление вече ги иска тези машини за да ги удостовери, той ни дава и инвентарния номер. Това в което мога да ви уверя, че ние сме сравнявали номерата изтеглени при жребия със съответстващия инвентарен номер за всички устройства. Така че със сигурност са отишли тези устройства, които са изтеглени при жребия.

По следващият въпрос за момента в който се тегли жребий и момента в който се отиде до склада и се вземат машините и започват да се преглеждат може нещо да стане. Мисля, че това е хипотеза с пренебрежимо ниска вероятност. Предполагам добре знаете, как се пазят машините. Те са в склад на летището. Достъпът до халето, в който са машините е строго забранен за всички, които нямат разрешение с протоколно решение на ЦИК поименно, за определен ден и час да влязат

там, пазейки жандармерия и би трябвало, които иска да пробие до тези току що изтеглени машини, за да прави нещо на софтуера, да успее да пробие маса държавни институции, за да проникне и да получи достъп до тях. Решението за предоставянето беше на ЦИК. Аз съм лично уверен, знаейки обстановката в склада, че твърде развито конспиративно мислене трябва да има човек, за да си представи, че някой ще успее да се добере до машините. За подмяната на софтуер изобщо не говорим. Вярно е, че в момента на тегленето на жребия тези десет машини не са и подготвени. Те са в различни палети в халетата, тепърва има работа, за да бъдат отделени от другите машини в палетите и да бъдат предоставени за удостоверяване. Това е което мога да кажа.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Аз имам един малко конкретен въпрос по отношение на машините. Първоначално не бих искал въобще да се разпростирам, по начина на определянето им и не включването на акредитирани органи за оценка за съответствието, съгласно 1765.

Едно нещо, което на мен лично ми прави впечатление, че така наречената актуализирана методика е качена за обществено обсъждане. Вчера изтече срока за правене на предложения по нея за корекции. Дали сте на ясно и дали е подадена обратна информация, след като е изтекъл вчера този срок, дали са направени предложения за корекции специално в изискванията, понеже още в самото начало се презумира, че това са минимални технически изисквания в методиката. Дали са постъпили някакви предложения за детайлизиране, конкретизиране или промяна на основните изисквания, които са залегнали в тази методика. Защото следващият текст, който е разписан е по отношение на това, което засегнаха колегите, 20-те работни дни след предоставяне на целия комплект машини и цялата документация и всички сертификати и назначаване на съответни, които ще ги оценяват.

И тук е втората част от въпроса ми. Понеже се каза още в самото начало, стъпвайки на един документ, който директно го казвам, понеже имам експертиза в тази област, няма никакво отношение към сертификацията на продукт, процес и услуга, който е по ИСО 1765. А там е разписано, че удостоверяването трябва да стане от трета независима страна. В същият момент се назначават екипи, които би следвало да е записано, че са експерти от БИМ, БИС, Министерство на електронното управление и външни експерти, които отговарят на дадена експертиза.

Доколкото си спомням, на единствената среща на която присъстваха и представители на всички институти, както и ние, експертите от ДАНС и от МВР, повдигнаха въпроса за информационната сигурност и приложимите международни стандарти. Това нещо освен едно, две споменавания като стандарти, не го виждам разписано като прилагане на изискванията. Дали имате малко повече информация за това, какво се случва, има ли някаква промяна, някаква конкретизация или е приета тази методика на база на нея, както предишни път ще се определят едни експерти, които не е ясно каква експертиза ще имат и ще сертифицират. Така нареченото сертифициране, което не е сертифициране, а реално ще удостоверят съответствието с приетата методика, която не е схема за сертифициране.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Информацията, която имам е свързана с това, че ЦИК гласува предложение за допълване методиката на сертифициране, които бяха направени от двамата външни експерти, които е наела ЦИК. За съжаление аз нямам експертизата да коментирам това, дали тези предложения са в посоката, за която вие говорите и доколко са удовлетворителни, защото няма тази експертиза. Дали са правени други предложения на общественото обсъждане, също не знам.

Има един такъв проблем, в ЦИК няма нито един човек от членовете на комисията, който да има нужната експертиза за тази работа. Ние нямаме

друг избор, освен изцяло да се доверим на това, че Министерство на електронното управление ще свърши това добросъвестно с другите два института, които работят. Нямаме друг избор.

Не е моя работа да критикувам законодателството, съвсем нормално е да не се очаква от членовете на ЦИК, да бъдат експерти във всяка област. Твърде много технически функции се прехвърлиха на ЦИК по отношение на машинното гласуване. Това е задача на цялото общество, да гарантира използването на тези технологии по достатъчно честен и прозрачен начин. Аз мисля, че ЦИК трябва да се доверява на Министерство на електронното управление, въпреки не до там добрия опит в последните избори в това отношение.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Ако ми позволите да коментирам това, което казахте господин Томов. Първо, никой не очаква ЦИК да разполага с цялостната експертиза. Централната избирателна комисия е правоприлагащ орган, както нееднократно сме го чували. Той прилага законовите норми, които са му вменени като задължения. Като такава институция той отговаря за правилното прилагане, намирането на необходимата експертиза. Въобще не поставям на съмнение компетентността на колегите от БИМ, от БИС, с които работим ежедневно, както и на Министерство на електронното управление, които доскоро разполагаха с доста добър набор от експерти от киберсигурност до информационна сигурност и до всякакви други неща.

Това което казваме, че има достатъчно приети добри международни стандарти и норми, които осигуряват различните съответствия с минималните изисквания за сигурност, независимо дали е информационна, дали за хардуер, дали за нещо друго. Централната избирателна комисия има пълната власт да изиска тази експертиза, както и да включи външни експерти. Не искам да влизам в детайли и да питам, кои са двамата експерти, които са предложили корекциите. Само напомням, че в

общественото обсъждане всеки един може да направи предложение за промяна и тогава е момента на МЕУ, както и на ЦИК да се включат с необходимата експертиза или да я изискат от някой, за да отразят тези промени в методологията или не. Затова попитах, дали има предложения за промени. Защото ако има подобни предложения за промени, може да се влезе в един процес, който трябва да се коментира нещо, дали е така или не е така.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Предложение за промени има. Не ми е известно досега, Министерство на електронното управление да е отговорило. Вчера не бях на заседанието. Тези двама експерти бяха наети, след като поискахме препоръки от Българска академия на науките и те ни бяха изпратени като препоръчани от БАН. Това беше системата по която ги избрахме. Ние сме толкова некомпетентни, че не можем да знаем един експерт става или не, въз основа на собствения си опит.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Благодаря за информацията. Ще си запазя възможността да си кажем официално становището, както сме го казвали и друг път.

Само нещо да допълня като информация. Понеже ЦИК е сериозна институция, както и Общественият съвет, ние съдействаме винаги когато сме могли и както сме могли и да кажа, че би трябвало да има институционалната памет, че Общественият съвет, включително и аз сме предлагал няколко пъти, включително сме давали приложими от стандарти до схеми за сертификация на технически устройства за гласуване, които са прилагани и това се случва още през 2017 – 2018 г. Дори си направихме труда доста голям набор от документи да преведем и да се даде на тогавашното ръководство на ЦИК. Трябва в архивите на ЦИК да фигурира тази информация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Очевидно всички вече наблюдават процеса с изострено внимание. Нека продължим обаче със следващата точка от дневния реди.

Да продължим с **точка трета** – р а з н и.

Искам да ви кажа, че вие всички сте получили заявление от Съюза на младите юристи, които искат да се включат в работата и в състава на Общественият съвет към ЦИК. Представяващите сдружението са изпратили заявлението си до Централната изборителна комисия. Моето предложение е в следващо наше заседание, да поканим някои от двамата представители, които са посочили в своя имейл да се включи и да ни разкаже повече за работата на организацията. Те са били наблюдатели на предишни избори. Предложението ми е, да ги поканим в следващо наше заседание, за да можем да гласуваме тяхното присъединяване към Общественият съвет и да предложим организацията да се включи в Съвета. Да предложим това наше решение на Централната изборителна комисия.

Като допълнение, знаете по имейлите си разпространихме документи свързани с по-конкретни примери, в помощ на работата на Централната изборителна комисия по отношение на разяснителната кампания. Те бяха изпратени до господин Цветозар Томов. Той ни събщи, че ще има обратна връзка от комисията и писмо от ЦИК, което ще бъде изпратено до Съвета, именно с тази разяснителна кампания.

Надя Гологанова има думата.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Искам да конкретизирам, че това, което каза господин Томов е отделно, според мен от нашите предложения. Централната изборителна комисия ще ни изпрати писмо, във връзка с разпространението на изработените вече клипове в разяснителната кампания материали. И ако можем по наши канали, ние да ги разпространяваме, както и те самите ги разпространяват и медиите и други организации и ние, ако искаме да се включим.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Коментари и въпроси има ли? Стоил Цицелков има думата.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Съгласен съм да поканим младите юристи на среща. Мисля че трябва да ги привлечем в работата още за тези избори. Това е добре за тях, да видят какво правим, как го правим. Те миналия път имаха наблюдатели. Нашите наблюдатели ги срещнаха. Има организации, които имат наблюдатели, а реално никога не сме ги срещали. Призовавам да преминем към обсъждане на наблюдението на изборите.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Стоил Цицелков ще се включи с конкретни коментари и въпроси по наблюдението на предстоящите избори.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Организацията за сътрудничество и сигурност в Европа ще наблюдава европейските избори, както във всяка една друга европейска държава. Един общ офис, който ще наблюдава България, не е само за България, Атина, една ос балканска. Някои от вас знаят, имаше експерти, които бяха изпратени да решат да има и по-голяма мисия за наблюдения. Както знаете често в България имаме. Проблем е, че те бюджет нямат в Полша. Срещнахме се с няколко техни представители, обсъждахме необходимостта и нуждата от такава мисия. Мнението, което аз изразих пред представителите на ОССЕ, че ако искат да изпратят една такава мисия, тя трябва да е наистина с едни експерти, които разбират контекста в България. Позволих си да ги критикувам, защото наистина се случва някой път и аз съм работил за някои от тези мисии. Изпращат хора, които не познават нашия контекст и правят препоръки, които са меко казано неадекватни, което отслабва силата им. Когато има седем препоръки и първите са много добри и много резонни, обаче една от тях показва неразбиране, всичките отслабват като пакет. Това си позволих да им кажа. В тази връзка на мисли, те трябваше да са взели решение преди повече от седмица, дали ще изпратят мисия, все още не са излезли с

официална позиция. Предполагам, че няма да изпратят. Така че изглежда, че ние гражданите отново сме на собствени сили.

Това което ние можем да предложим, ще изработим обучителни материали, ще проведем безплатни обучения за наблюдатели. Тези обучения ще ги запишем и ще ви ги качим онлайн за всеки, който иска да се включи като доброволец със собствено време и експертиза. За съжаление няма да можем да предложим много повече от това за тези избори. Ако има добросъвестни наблюдатели, които предоставят данни за анализи ще работим, но на този етап ще имаме много ограничено наблюдение от наша страна от нашата организация. Ако има други колеги, които искат да се включат, имаме материали. Ние имаме опит и вече три, четири години директно си партнираме, както нашата организация, така и тази на Тодор Гунчев. Ако някой още иска да се включи протягаме ръка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Благодаря.

Давам знак, че Институт за развитие на публичната среда отново ще наблюдава изборите, макар че след спиралата от предизборни кампании досега, има сериозна умора в доброволците и невъзможност на голяма част от тях да се включат за пореден път. Какъвто и да е броя на желаещите да се включат, те ще бъдат обучени. Има обучителни материали, ще ги публикуваме. Продължаваме да поддържаме платформата - Аз гласувам, която дава информация за избирателите, за хората, които ще работят в секционните избирателни комисии. За мое огромно съжаление имаме по сто въпроса последните две седмици, главно от хора, които искат да станат членове на секционни избирателни комисии, но не знаят как да се свържат с конкретна политическа формация, която да ги предложи да бъдат такива. За съжаление това ни показва, че връзката между партиите и техните симпатизанти е сериозно разрушена, ако някога е съществувала. Хората имат готовност да се включат на ниво изборна администрация, в много по-малка степен да доброволстват като наблюдатели в изборния ден. Ние като

организация сме отворени за общи инициативи. Знаете в изборния ден, а и не само, но и преди това, организациите от Съвета си комуникираме помежду си, както във фейсбук, така и във вайбър групата по имейл и т.н. Така че сме на линия отново и този път.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: И още нещо само да кажа, с което ние можем да сме полезни. Изработваме на базата на статистически данни, отворени данни от последните избори, там където има много интересни аномалии във вота и такива, които не можем да обясним по разумен начин, например със силна местна кандидатура, където има диаметрални разминавания в преференциите на хората, в техния избор и ги определяме като рискови секции. Така че за тези от вас, които ще изпратят наблюдатели и знаете в кои региони са, сме на разположение да предоставим такива секции. Подкрепям Ива Лазарова и нас ни търсят за регистрация за СИК. Хората имат интерес, там където се плаща. Там където трябва да ходиш сам е по-трудно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Цветелина Пенева има думата.

ЦВЕТЕЛИНА ПЕНЕВА: Здравейте и от мен. Нашата организация ще наблюдава изборите две в едно. Ние вече се регистрирахме в Централната избирателна комисия. Предвиждаме малка мисия от наблюдатели този път, отново както каза Ива Лазарова, проблемът е в умората в нашите наблюдатели и от това, че трябва да са доброволци за пореден път. Хората както казахте преди малко, предпочитат да работят в комисии. Ние ще бъдем отново с фокус в ромските махали. Ще наблюдаваме в селищата в Сливен, в Пловдив, в Пазарджик и в Септември, основно в Южна България, може би и на някои други места. Зависи от това, колко наблюдателски екипа ще можем да сформираме и да изпратим. Ние също ще бъдем на разположение в изборния ден и ще координираме получаването и изпращането на сигнали за нередности, за нарушения, така че ще бъдем на линия.

СТЕФАН МАНОВ: Понеже отдавна не сме се събирали в толкова голям състав, имам предвид Тодор Гунчев и Стоил Цицелков, които напоследък доста често отсъстваха, поради обективни причини, исках да повторя това, което казах на по-предходно заседание. Някъде в средата на м. март констатирах, че от фейсбук страницата на Общественият съвет, на която имаше записите от конференцията, която проведохме в Дома на Европа, съответните записи после бяха изтрети без следа, изчезнали. Като си спомнят всички, че аз два, три дни след конференцията или седмица бях изпратил един имейл, в който имаше линковете към тези записи със съответно времеви индекс, за по-лесно преглеждане на определени неща. Това изчезване беше изключително странно. Не е възможно да бъде направено от някой, това е направено от администратори на страницата, които имат право да трият. Администраторите на страницата са Стоил Цицелков, Тодор Гунчев, Румяна Дечева, Велко Милоев. Сега от известно време е и Ива Лазарова. За мен това е една доста странна ситуация. Аз лично очаквах някаква реакция, защото това го бях казал на предходно заседание. Струва ми се, че това е доста безпрецедентна ситуация със страницата на Общественият съвет. Не е направено от фейсбук, защото най-малкото фейсбук предупреждава и администраторите трябва да получат съобщение, а няма сигнал в тази връзка. За мен това е нещо, което не бих искал да го квалифицирам, само го сигнализирам. Мисля, че е лоша следа във функционирането на тази страница на Общественият съвет, в работата на Общественият съвет и колегиалните взаимоотношения между организациите в Общественият съвет.

СТОИЛ ЦИЦЕЛКОВ: Понеже съм създател на тази страница и имам пълни права. Самозесирам се да погледна. Би трябвало да има информация, кой какво е правил. За първи път чувам за казуса. Администрирам множество страници на различни организации и

обикновено пише какво е правено. Така че ще погледна. Обещавам да погледна и да кажа какво намирам. Следи остават, знаем какво правим.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Дончо Пачиков има думата.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Много отдавна, още когато избрахме новото ръководство, изказах мнение, което е нормално във всички цивилизовани места, където съм работил и съм контактувал, благодаря на създателя на страницата, да създаде още много такива страници във фейсбук. Трябва да има един човек, който е да е администратор, а не да са няколко човека. Ето сега какви съмнения се пораждат. Аз съм ги възстановил. Изпратил съм ги по електронна поща като линкове. Всичко съм качвал в ютуб, там няма изтриване. Ако някой има желание, би могъл да ги възстанови. Стефан Манов да направи така наречения тайминг, нещо като легенда какво се случва в записите. Мисля че са над час и половина. Този списък на събитията, които се случват е добър. Аз не се занимавам с тази страница. Всичко е възстановено и е изпратено. Ако някой не го е получил, мога да го препратя втори път, ако е необходимо, за да ги види. Това е нещо, което е създадено от Общественият съвет, както твърдяха много наши колеги, въпреки Централната изборителна комисия и въпреки остри противоречия съществуващи вътре в самия Обществен съвет. А конференцията беше на такова ниво, каквото не е имало досега. Госпожа Лазарова понесе най-тежките моменти в това направление. Няма да се случва, ако има определена отговорност. Един администратор може да бъде и председателят. Аз бях посочил като администратор Свилена Гражданска. Всеки който желае да публикува нещо, няма никакви проблеми. Това което се е случило от човек е направено, не е от системата.

ТОДОР ГУНЧЕВ: Първоначално да кажа, ако си спомняте преди две, три заседания когато се включвах, това ми беше странно, преди това разбрах, че и аз съм администратор. Благодаря че си ги намерил в ютуб.

Каквото се качи в интернет, наистина не се губи. Така че не е проблем там да се закачат като връзка.

Аз твърдя, че в тази конференция, ако има някакви външни настроения, поне докато сме обсъждали, някои са се включили много активно, а други по-малко активно или нямаха възможност да се включат, не съм видял вътре да има някакви големи противоречия в Обществения съвет. Не мисля, че е имало някакви противоречия или някой в Обществения съвет е действал против конференцията или нещо, което се прави като мероприятие. Може да е имало някакви разногласия, кое как да се организира, но не мисля, че е имало.

По отношение на фейсбук страницата и на всички други активности си спомням, че ние коментирахме за някакви правила по отношение на медийно участие или на нещо друго. Може би ще е редно това, когато го правим да се разпишат всички тези неща, които и Стефан Манов предложи, които и Дончо Пачиков е казал.

Аз подкрепям мнението на Дончо Пачиков, че мандата трябва да е една година.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Ще гласуваме на следващо заседание, когато гласуваме текстовете на правилата така, както решим да ги изпратим и предложим на Централната изборителна комисия за одобрение.

Благодаря на всички за участието. Закривам заседанието.

/ Закрито в 18.20 часа /

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Ива Лазарова

Стенограф:

Силвия Михайлова